

PROJEKT ROZWOJU STREFY ŚRÓDZIEMNOMORSKIEJ

W listopadzie 1957 r. Międzynarodowa Organizacja Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) złożyła obszernie sprawozdanie z prowadzonych obecnie prac nad projektem rozwoju strefy śródziemnomorskiej.

Pełny tytuł omawianej pracy brzmi: „Śródziemnomorski projekt rozwoju leśnictwa i odbudowy rolnictwa”. W przedmowie do pracy autorzy zaznaczają, że przedstawiony projekt jest tymczasowy i stanowi pierwszą fazę zamierzonej pracy.

Do wyboru obiektu badań¹ przyczyniło się przede wszystkim duże zacofanie gospodarcze i społeczne strefy śródziemnomorskiej oraz krajów Bliskiego Wschodu. Niezawodnie każdy z krajów powyższego regionu różni się znacznie procesem swojego rozwoju historycznego, ewolucją ekonomiczną i warunkami środowiska przyrodniczego. Mimo to jedność tego regionu wynika z podobieństwa warunków klimatycznych, glebowych oraz problemów ekonomicznych.

Omawiana praca nie jest w zasadzie opracowaniem planu perspektywicznego, a raczej jest przeglądem tez i usystematyzowanych wytycznych ustalonych przez zebranie konsultentów i odnośnych rządów. Element czasu i potrzebnych środków nie jest tu dostatecznie brany pod uwagę. Przeprowadzone zostały studia co do kierunków produkcji oraz możliwości ekonomicznych wynikających ze sposobów użytkowania ziemi.

Nie znaczy to jednak, aby autorzy nie doceniali potrzeby programowania na dłuższe okresy czasu, co podyktowane jest między innymi potrzebą wprowadzenia bardziej racjonalnego użytkowania ziemi.

Studia nad projektem strefy śródziemnomorskiej dotyczą w zasadzie całokształtu gospodarki narodowej. Analiza nawiązuje do problematyki: przyrostu ludności, zróżnicowania zawodowego, dynamiki wzrostu produkcji rolniczej i przemysłowej, dochodu narodowego, bilansu płatniczego, całości eksportu i importu, a na tym tle obrotu artykułami rolniczymi, spożycia wewnętrznego, kredytu rolniczego, kredytów inwestycyjnych itd.

W procesie rozwojowym strefy śródziemnomorskiej rolnictwo ma znaczenie istotne. Postęp w rolnictwie jest warunkiem zapewnienia postępu w całej gospodarce narodowej. Sytuacja w rolnictwie oddziaływa bezpośrednio na kształtowanie się bilansu płatniczego. Szerokie rozeznanie podstawowych proporcji w gospodarce narodowej stanowi elementarny warunek koordynacji pomiędzy poszczególnymi działami gospodarki.

Nie do pomyślenia jest prowadzenie jakiegokolwiek polityki rolniczej przy nieznanym ewolucji produkcji, osiągniętej wydajności w zależności od szeregu udoskonaleń technicznych bodźców ekonomicznych oddziałujących na użytkowników, wreszcie elementów opóźniających postęp w rolnictwie.

Istnieją jeszcze inne aspekty produkcji rolniczej, wymagające podjęcia szerokich badań o charakterze ekonomicznym. Chodzi mianowicie o tzw. produkcję rolniczą na rynek.

Zagadnienie powyższe dla krajów leżących w obrębie basenu Morza Śródziemnego ma dwojakie znaczenie. Z jednej strony rolnictwo na wzór przemysłu i handlu musi obecnie produkować nie tylko na własne spożycie, ale równocześnie sprzedawać —

¹ Badaniami objęte zostały następujące kraje: Sycylia, Grecja, Jugosławia, Turcja, Cypr, Irak, Syria, Liban, Jordania, Izrael, Egipt, Libia, Tunis, Algeria, Marokko, Hiszpania, Portugalia, południowa Francja.

po to, by móc kupować z zagranicy niezbędne środki produkcji. Innymi słowy, chodzi o wyjście z obrębu gospodarki naturalnej do gospodarki towarowej.

Z drugiej strony, istnieje tendencja do stworzenia wspólnego rynku krajów leżących w obrębie strefy śródziemnomorskiej.

Poza określeniem spożycia wewnętrznego produktów rolniczych istnieje potrzeba określenia specjalizacji i możliwości zbytu produktów rolniczych na rynku światowym.

Omawiane opracowanie składa się z następujących części:

- I. Wstęp
- II. Ocena retrospektywna aktualnej sytuacji
 - 1) warunki przyrodnicze,
 - 2) warunki ekonomiczne (rolnictwo, leśnictwo, przemysł, zmiany w dochodzie i w poziomie życiowym, inwestycje, finanse, handel zagraniczny).
- III. Możliwości i środki rozwoju na przyszłość
- IV. Rolnictwo
- V. Leśnictwo
 - 1) warunki biologiczne,
 - 2) metody odnawiania lasu
 - 3) inwestycje w leśnictwie śródziemnomorskim.

Szczegółowe badania ograniczono na razie do czterech krajów: Hiszpanii, Grecji, Syrii i Iraku, na przykładzie których usiłowano wykazać metodę badań oraz możliwości rozpatrywania poszczególnych zadań dla regionu jako całości.

Wymienione kraje są charakterystyczne dla całokształtu zagadnień strefy śródziemnomorskiej. Spotykamy tu tereny o gorącym i wilgotnym klimacie, o klimacie kontynentalnym, rozległe równiny i wysokie góry, obszary o różnym stopniu zaludnienia, przemysłowienia, o różnym poziomie życiowym ludności. Ponadto jednak przeprowadzona analiza wykazuje duże różnice w sposobach użytkowania ziemi, w wielkości osiąganego dochodu, w podziale dochodu i jego dyspozycji, w poziomie oświaty i nauczania.

Badania przeprowadzone w czterech wyżej wymienionych krajach mają wielkie znaczenie dla prawidłowego ustalania wytycznych dla całego basenu śródziemnomorskiego. Studia doty-

czące pozostałych krajów w poważnym stopniu ograniczane są wskutek szczupłości materiałów statystycznych. Opieranie jednak wniosków na reprezentacji czterech krajów przez autorów projektu uważane jest jako pierwszy, wstępny etap pracy. Szczegółowe badania we wszystkich krajach regionu będą przedmiotem rozważań w drugiej fazie pracy.

Wiele uwagi poświęcono zagadnieniu bilansu wodnego. Racjonalna gospodarka wodna, ujęcie wody w dużych zbiornikach, badane jest z punktu widzenia możliwości ekonomicznych i technicznych. Zwrot nakładów inwestycyjnych widzą autorzy przez wprowadzenie intensywnych upraw: ryżu, roślin cytrusowych, bawełny itd.

Na czoło programu rolnego wysuwa się sprawa użytkowania ziemi, właściwej konserwacji gleby, walki z erozją. Badania użytkowania ziemi dostarczają danych o zasięgu przestrzennym poszczególnych rodzajów użytków. W sprawozdaniu o rozwoju ekonomicznym Syrii czytamy: „W chwili obecnej znajomość stanu użytkowania ziemi jest minimalna. Dane odnośnie powierzchni poszczególnych upraw są tylko szacunkowe i często znacznie odbiegają od rzeczywistości”. Uwagi powyższe dotyczą nie tylko Syrii, mogą one być odniesione do większości krajów śródziemnomorskich. Podobna sytuacja dotyczy studiów topograficznych, ekologicznych i socjologicznych.

W związku z powyższym w omawianym projekcie wysunięto następujące postulaty:

1. zwrócenie szczególnej uwagi na badania bioklimatyczne, ekologiczne oraz na zagadnienia użytkowania ziemi — stanowiące nieodzowną podstawę w planowaniu rozwoju produkcji rolniczej,
2. rozszerzenia studiów nad problemem konserwacji gleb, niedopuszczenie do jej degradacji oraz skuteczne przeciwdziałanie erozji,
3. przeprowadzenie badań specjalistów nad stosowaniem nawodnień oraz nawozów sztucznych przy uprawie różnych roślin.
4. analiza korelacji między produkcją roślinną i zwierzęcą,
5. konieczność koordynacji i ściślejszej współpracy pomiędzy poszczególnymi rolniczymi stacjami doświadczalnymi.

E. Raszeja